

COLECȚIA
DUMITRU
STĂNILOAE
OPERE COMPLETE
seria TRADUCERI

IV

SFÂNTUL
CHIRIL
ARHIEPISCOPUL
ALEXANDRIEI

COMENTARIU
LA EVANGHELIA
SFÂNTULUI IOAN

tom 3
[Cățile IX-XII]

TRADUCERE DIN LIMBA GREACĂ VECHĂ ȘI NOTE
DE PREOT ACADEMICIAN **DUMITRU STĂNILOAE**

CARTE PUBLICATĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREFERICITULUI PĂRINTE **DANIEL**
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

EDITURA **BASILICA** A PATRIARHIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI • 2022

CARTEA A NOUA
(*Ioan* 12, 49 – 14, 20)

INTRODUCERE

„Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acela Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc; și știu că porunca Lui este viața veșnică. Deci cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa vorbesc” (In. 12, 49-50)

Aduce aminte poporului iudeilor cele ce i s-au povăduit înainte prin Moise despre El și, arătându-le lipsa de evlavie, în mod convenit îi mustră pe față că niciun îndemn nu i-a făcut să respecte Legea, deși s-a crezut că a fost dată de Dumnezeu. Ceea ce a spus Moise despre Hristos e cunoscut tuturor, dar, din necesitatea de a fi înțeles, voi repeta și eu: *„voi scula din mijlocul fraților lor, ca pe tine”*, adică Dătător de Lege și Mijlocitor între Dumnezeu și oameni (Deut. 18, 18). *„Și voi pune cuvintele Mele în gura Lui și El va grăi tot ce-I voi porunci Eu. Iar cine nu va asculta cuvintele Mele, pe care prorocul Acela le va grăi în numele Meu, aceluia îi voi cere socoteală”* (Deut. 18, 18-19). În același text, Domnul nostru Iisus Hristos învinuiește norodul îngâmfat al iudeilor, ca pe unul ce se opune lui Dumnezeu Tatăl. Și, spunând că a primit porunca de la El să nu grăiască de la Sine, Se arată pe Sine însuși ca fiind Prorocul cel vestit mai înainte prin Lege și anunțat de mai înainte prin glasul lui Dumnezeu Tatăl¹.

---

¹Tatăl trimite pe Fiul ca Proroc, întrucât Acesta Se va face om, ca să tâlmăcească oamenilor ca om voia lui Dumnezeu. Dar Acesta e totodată

Le aduce deci aminte, deși sunt greoi la minte, că, de nu vor voi să asculte cuvintele Lui, vor fi supuși unei pedepse de neocolit și vor suferi cele pe care le-a spus Tatăl. Cum nu vor fi supuși relexelor din urmă, sau cum nu vor rămâne nepărtași de viața de la El cei ce vor nesocoti porunca lui Dumnezeu Tatăl și vor respinge cuvântul de viață făcător al Lui și al Mântuitorului nostru Hristos, auzind cu dreptate cuvântul comunicat prin glasul Prorocului: „Ascultă, pământule: Iată, voi aduce asupra acestui popor o nenorocire, rodul cugetelor lor, că n-au ascultat cuvintele Mele și legea Mea au lepădat-o” (Ier. 6, 19)?

Vom afla pe iudei vinovați de o îndoită neascultare: nici n-au cinstit, n-au iubit și nu și-au însușit Legea dată lor, deși au socotit că este sfântă, nici n-au dat atenție cuvintelor Mântuitorului nostru Hristos, deși le-a arătat pe față că este sigur Prorocul cel prevestit prin Lege, adică prin cele pe care Dumnezeu Tatăl le-a spus celor ce slujeau cuvintelor Lui.

Și să nu socotească cineva că, zicând Domnul că nu de la El vorbește, ci grăiește de la Tatăl, aceasta Îl poate micșora fie în rațiunea firii, fie în măreția dumnezeiască. Dar să cugete și să ne spună întâi nouă, care întrebăm: Oare consideră cineva că numele și calitatea de Proroc se potrivește întru totul Celui ce este și Se înțelege că e prin fire Dumnezeu? Eu socotesc că oricine va spune că nu e potrivit să fie numit Proroc Dumnezeu, Care grăiește prin Proroci: „Eu am vorbit către proroci și le-am înmulțit vedeniile”

și Dumnezeu. El nu vorbește prin altcineva oamenilor, ci El însuși vorbește oamenilor. Vorbind însă El însuși, Se tălmăcește omenește. Simțim în El pe Dumnezeu, dar Îl simțim vorbindu-ne ca un om, prin cuvintele noastre.

(Os. 12, 11) și tot prin Proroci a grăit în pilde, precum s-a scris. Dar pentru că a luat numele de rob și chipul asemănării cu noi, S-a numit, după asemănarea noastră, Proroc, în mod necesar Legea I-a atribuit și cele cuvenite Prorocului: că a auzit ceva de la Tatăl și a primit porunca ce să spună și ce să grăiască. Pe lângă aceasta, socotesc că trebuie să se spună și că iudeii, aflându-se în mare avantaj prin Lege, crezând că ea li s-a dat de Dumnezeu, nu au primit cuvintele Mântuitorului și nu au preschimbat cele poruncite lor odinioară în slujire duhovnicească². Și care a fost pretextul pentru care n-au voit să primească prefacerea tipurilor în adevăr? Nu știau că El este Dumnezeu după fire, dar nici nu acceptau cu mintea că Cuvântul, fiind Fiul Unul-Născut al Tatălui, ar putea purta trupul nostru. Căci, dacă ar fi căzut îndată în fața Lui ca în fața lui Dumnezeu, preschimbându-se fără șovăire spre altă stare, I-ar fi dat slava cuvenită. Dar ei, fricoșii, au socotit mai degrabă că este unul ca noi³ și au cugetat că e om simplu ca noi atât de

---

²Două lucruri i-au împiedicat pe iudei să primească pe Hristos ca Dumnezeu: faptul că în Lege era și El numit Proroc de Dumnezeu însuși și faptul că S-a arătat în trup. Dar Iisus a fost și Proroc tocmai pentru că a luat trup și a vorbit cele dumnezeiești prin cuvinte omenești. Dar ei n-au voit să admită că Dumnezeu însuși grăia omenește în El cele dumnezeiești. Tocmai faptul că Dumnezeu însuși a luat trup a arătat că nu este numai Proroc, ci și Dumnezeu. Vorbirea Lui, deși e în formă omenească, este a lui Dumnezeu însuși. Dacă Dumnezeu binevoiește să intre în legătură prin Proroci cu oamenii, de ce n-ar merge până la capăt, făcându-Se El însuși Prorocul Său? De ce nu ar duce la capăt dialogul Său cu oamenii? Aceasta conduce la o înțelegere mai duhovnicească a celor spuse lor de Proroci.

³Iudeilor le era frică să creadă că Hristos arătat în trup este Dumnezeu. Nu credeau că Dumnezeu ne iubește atât de mult, încât primește să devină ca noi. Acesta e marele curaj pe care ni-l dă Dumnezeu: ne dă

mult, încât poate încălca și El legile lui Dumnezeu Tatăl⁴. De aceea, ziceau fără rușine: „Nu pentru lucru bun aruncăm cu pietre asupra Ta, ci pentru hulă și pentru că Tu, om fiind, Te faci pe Tine Dumnezeu” (In. 10, 33).

Deci pentru iconomie, Domnul nostru Iisus, atrăgând pe ascultători de la bănuiala aflată în ei, mută cuvântul de la înfățișarea Sa simplă și omenească spre Persoana care era obiect al unei adorări de netăgăduit, adică la Dumnezeu Tatăl, vrând să umilească inima neînvățată a iudeilor și încercând în orice chip să atragă pe cei neînțelegători la dorința de a învăța cele adevărate și cuvenite. Deci i-ar ajunge cuiva acest fel de cuvinte și explicații ca să respingă bârfelile ereticilor lipsiți de evlavie, care socotesc că Fiul e mai mic în vreo privință oarecare decât Născătorul Lui, pentru faptul că nu grăiește de la El nimic, ci I s-a dat porunca de a vorbi așa cum a auzit.

Și, socotind că ajung acestea, voi spune și altceva, spre a da pe față flecăreala acelora. Deci, după ce adineaori ne-am oprit pe scurt la Întrupare, să trecem la ceea ce a

---

putința să credem că El Se face om ca noi. E uluitoarea valoare pe care o acordă Dumnezeu omului. Dumnezeu nu ține despărțită de Sine făptura umană. Aceasta e cea mai mare valoare pe care o dă creaturii Sale, pe care o înzestreză cu conștiință. Mărimea lui Dumnezeu se arată și în puterea creatoare, dar și în puterea de a-Și asuma firea creată a făpturilor conștiente, cu care intră în dialog de Frate cu frații. Nici panteismul, nici separația de nedepășit dintre Dumnezeu și om n-ar dovedi atâta măreție a lui Dumnezeu.

⁴Cugetau atât de mult că e om, încât socoteau că nu avea nici El puterea să păzească poruncile Legii (sâmbăta, de exemplu). Dar Hristos nu încălca Legea veche, ci o depășea, împlinind-o duhovnicește, îmbunătățind prin ea sufletul omenesc. El nu o împlinește ca pe o datorie exterioară.

spus Unul-Născut drept și bine despre Sine însuși: „*Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc*” (In. 12, 49). Căci El, fiind Cuvântul cel viu și enipostaziat al lui Dumnezeu Tatăl, pe drept cuvânt grăiește cele ale Sale, scoțând la lumină ceea ce place voii Tatălui și ținând cont de puterea poruncii primite⁵. Oricine poate vedea că acest lucru este adevărat și la noi. Și nu poate fi altfel, deoarece cuvântul rostit în exterior prin glasul articulat, având în sine porunca de la mintea noastră, descoperă cele din ea, nefiind între ele o perioadă lungă de timp. Căci, îndată ce mintea a înțeles ceva, a și arătat prin glas. Iar glasul, mișcându-se spre exterior, dând pe față cele din adânc și tâlcuind cele din minte, nu schimbă nimic din cele poruncite lui. Deci, ar putea întreba cineva pe aceia: Ce e de mirare în faptul că Fiul, fiind Cuvântul lui Dumnezeu Tatăl, nu grăiește altceva, așa precum nici cuvântul omenesc nu face altfel (deși cele ce se referă la Dumnezeu sunt mai presus de orice asemănare)? Sau oare nu spune și Prorocul că e propriu Lui să Se numească foarte potrivit Înger de mare sfat (cf. Is. 9, 5)? Socotesc că acesta este un fapt clar. Deci Unul-Născut nu suferă nicio păgubire în rațiunea ființei sau demnității Sale, chiar dacă se spune despre El că a luat poruncă de la Dumnezeu Tatăl. Și noi poruncim de multe ori altora și le cerem să lucreze, dar prin aceasta nu le

---

⁵Fiul este „Cuvântul viu și enipostaziat al Tatălui”, adică nu e un cuvânt care, după ce e rostit, privit în sine este un cuvânt lipsit de viață și impersonal. Fiul e un Cuvânt personificat și viu al Tatălui. El e rostirea Tatălui, dar în același timp e și Persoană vie. Ca atare, face simțite Persoana și voia Tatălui. El ca Persoană are puterea să grăiască și arată prin cuvinte creatoare, susținătoare, învățătoare și întăritoare tot ce este El, ca Cel ce iese din Tatăl.

negăm identitatea de fire cu noi. Ei nu încetează să fie ca noi și nu sunt mai mici în ființă ca noi nici înainte, nici după poruncă. Vei zice că rămân deoființă, dar sunt mai mici în demnitate decât cel căruia slujesc. Dar îți voi spune și eu aceasta despre Unul-Născut: Dacă nu s-ar fi scris despre El: „Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om” (Filip. 2, 6-7), ai avea un motiv de contrazicere. Dar, pentru că s-a spus că S-a supus și S-a umilit, socotești că a suferit vreo știrbire Cel ce a pățimit acestea pentru noi⁶? Deci, analizând din toate punctele de vedere cuvântul, spre afirmarea dreptății dogmelor, spunem că Domnul nostru Iisus Hristos a afirmat cele convenite în spusa de la începutul paragrafului.

*„Iar înainte de sărbătoarea Paștilor,
știind Iisus că a sosit ceasul Lui, ca să treacă
din lumea aceasta la Tatăl, iubind pe ai Săi cei
din lume, până la sfârșit i-a iubit” (In. 13, 1)*

Înțelesul celor spuse pare mai puțin clar celor mulți și nu e foarte ușor de explicat. Nu este deloc

---

⁶ Fiul lui Dumnezeu nu a căzut în cele omenești din vreo necesitate, ci le-a luat de bunăvoie, fără să piardă cele dumnezeiești. Dacă ar fi căzut din necesitate în cele omenești, ca în concepțiile panteiste, atunci mărirea Lui supremă și absolută n-ar mai ține de ființa Lui. Chiar din calitatea Lui de Creator al unei lumi din nimic se arată atotputernicia Sa, așa cum se arată și din puterea de a uni creația cu Sine, menținând-o, ba chiar îndumnezeind-o prin har, prin aceasta nemicșorându-Se pe Sine cu nimic în ființa Lui.

simplu, cum ar putea socoti cineva. Pentru care motiv dumnezeiescul Evanghelist menționează neapărat aici: „*înainte de sărbătoarea Paștilor, știind Iisus că a sosit ceasul Lui, ca să treacă din lumea aceasta la Tatăl*”? Și ce înseamnă: „*iubind pe ai Săi cei din lume, până la sfârșit i-a iubit*”? Prin această exprimare neclară, pe care pare să o cuprindă cuvântul său, socotesc că Evanghelistul a voit să spună că, înainte de patima Sa mântuitoare, Mântuitorul, deși cunoștea că timpul mutării Sale la ceruri bate la ușă, a arătat iubire desăvârșită față de cei ai Săi care se aflau în lume. Și, dacă trebuie să înțelegem mai pe larg cele dinainte, socotesc că trebuie să spun din nou cele pe care le-am spus adineaori. Căci sunt ale Mântuitorului nostru Hristos toate cele create prin El: făpturile raționale și înțelegătoare de sus, adică Puterile de sus, Tronurile și Domniile, și tot ce e de același neam, pentru faptul că a fost făcut. Dar sunt ale Lui și cele raționale de pe pământ, întrucât este Stăpânul tuturor, chiar dacă unele nu se închină Lui ca Creatorului. Iubea pe cele ale Sale din lume, căci n-a luat chipul îngerilor, după cuvântul lui Pavel, nici firea îngerilor, ci, fiind Chipul lui Dumnezeu Tatăl, n-a socotit știrbire să fie deopotrivă cu Dumnezeu, și, pentru noi, care suntem în această lume, S-a deșertat pe Sine și Domnul tuturor a primit chip de rob, fiind mânat la aceasta de iubirea Sa. Și, iubind pe cei din lumea aceasta, i-a iubit până la sfârșit, deși îi iubise și înainte de Paști, „*știind că a sosit ceasul Lui, ca să treacă din lumea aceasta la Tatăl*”. Căci n-ar fi fost propriu să se facă om unuia care nu i-ar fi iubit până la sfârșit,

adică să nu voiască să-și prelungească viața pentru toți. De aceea, i-a iubit până la sfârșit și nu S-a ferit să pătimească aceasta, deși știa de mai înainte că va pătimi, pentru că pătimirea Sa nu era neprevăzută de Mântuitorul⁷. Având deci, zice, posibilitatea să scape de dușmănia nebunească a iudeilor și de necredința celor ce-L vor răstigni, a arătat cea mai desăvârșită iubire față de cei ai Săi aflați în lume, pentru că nu S-a ferit nicidecum să-Și pună viața pentru toți. Că în aceasta se poate vedea măsura cea mai desăvârșită a iubirii, voi da ca martor pe Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, Care spune Sfinților Săi Ucenici: *„Aceasta este porunca Mea: să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu. Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi”* (In. 15, 12-13). Dar și în alt mod se poate vedea că Domnul nostru Iisus Hristos a arătat Sfinților Ucenici că știe de mai înainte timpul pătimirii, ca nu cumva cineva dintre cei obișnuiți cu ereziile, negând slava Sa dumnezeiască, să declare că a căzut fără voie în lațurile iudeilor și din cauza neputinței a suportat o moarte atât de cumplită. Deci cuvântul Sfinților (Evangheliști) este folositor.

---

⁷ Iubirea lui Hristos față de oameni a mers până la capăt, El primind și moartea din acest motiv. El arată mai ales că știa că va muri pentru oameni din iubire față de ei. Căci dacă I-ar fi venit moartea fără să știe dinainte și fără să vrea, s-ar fi dovedit că iubirea Lui nu a fost desăvârșită. A ști că vei muri din iubire față de cineva și a nu evita această moarte, deși ai putea să o eviți, dovedesc iubirea desăvârșită.

CUPRINS

CARTEA A IX-A (*Ioan 12, 49 – 14, 20*)

<i>Introducere</i>	7
Capitol unic: Pentru identitatea firii, Fiul este în Tatăl și Tatăl în Fiul	123

CARTEA A X-A (*Ioan 14, 21 – 16, 13*)

<i>Capitolele cărții a zecea</i>	193
Capitolul 1: Fiul nu e prin nimic mai mic decât Dumnezeu Tatăl, ci mai degrabă e egal și asemenea după fire cu El.....	219
Capitolul 2: Fiul este deoființă cu Tatăl, și nu de altă fire, nici de alt neam, cum spun ereticii	243

CARTEA A XI-A (*Ioan 16, 14 – 18, 23*)

<i>Capitolele cărții a unsprezecea</i>	359
Capitolul 1: Duhul Sfânt este prin fire în Dumnezeu Tatăl și în Fiul, adică prin El și în ființa Lui.....	361

- Capitolul 2:** Duhul Sfânt este prin fire în Fiul,
în ființa Lui care este și a Tatălui.....365
- Capitolul 3:** Nu va vedea cineva lipsit de slava
dumnezeiască pe Fiul, chiar dacă zice:
„Părinte, preaslăvește pe Fiul Tău” 391
- Capitolul 4:** În niciun fel nu se va micșora slava
Fiului, spunându-se că a primit ceva de
la Dumnezeu Tatăl, dacă se va înțelege
în mod evlavios acest cuvânt.....397
- Capitolul 5:** Fiul nu e lipsit de calitatea de
Dumnezeu adevărat, chiar dacă Îl
numește pe Dumnezeu Tatăl singurul
Dumnezeu adevărat 403
- Capitolul 6:** Fiul nu era golit de slava dumnezeiască
nici atunci când zicea către Tatăl:
*„Și acum preaslăvește-Mă [...] cu slava
pe care am avut-o la Tine mai înainte
de a fi lumea”* 408
- Capitolul 7:** Faptul că se spune că Tatăl a dat ceva
Fiului de nu Îl scoate din mărirea
dumnezeiască, ci apare ca fiind
deoființă cu Tatăl și din Tatăl, chiar
dacă se spune că primește ceva.....418
- Capitolul 8:** Nu se spune despre cineva că e în afară
de Împărăția lui Hristos, dacă se spune
că este în cea a Tatălui, căci a Lor este
stăpânirea peste toate 428
- Capitolul 9:** Mărirea Dumnezeirii este prin fire în
Fiul, chiar dacă se spune că o are de la

- Tatăl, din cauza firii Lui
omenești și a chipului smerit.....435
- Capitolul 10:** Hristos nu e Sfânt prin împărtășirea
de altul, nici nu e străină sfințenia
prin Duhul de ființa Lui 463
- Capitolul 11:** Fiul este prin fire una cu Dumnezeu,
Tatăl Său. El este în Tatăl și Tatăl în
El prin legătura unității Lor în ființă.
La fel și noi, primind credința în El,
suntem una între noi și cu Dumnezeu,
trupește și duhovnicește 479
- Capitolul 12:** Fiul este una după fire cu Tatăl Său
Dumnezeu, chiar dacă spune că a
primit prin har să fie una cu Tatăl..... 489

CARTEA A XII-A (*Ioan 18, 24 – 21, 25*)

- Că Fiul este prin fire Dumnezeu, deși
Îl vedem numind pe Tatăl Dumnezeu Său 541**
- Despre cererea trupului Domnului 618**
- Capitolul 1:** Fiul este Dumnezeu după fire.
Chiar dacă este asemenea nouă,
numește pe Dumnezeu Tată 637